

*Kulturno-zgodovinska pot
po dolini Lepene in okolici*

*ZRC SAZU
Program P5-0408*

*Dediščina
na obrobjih*

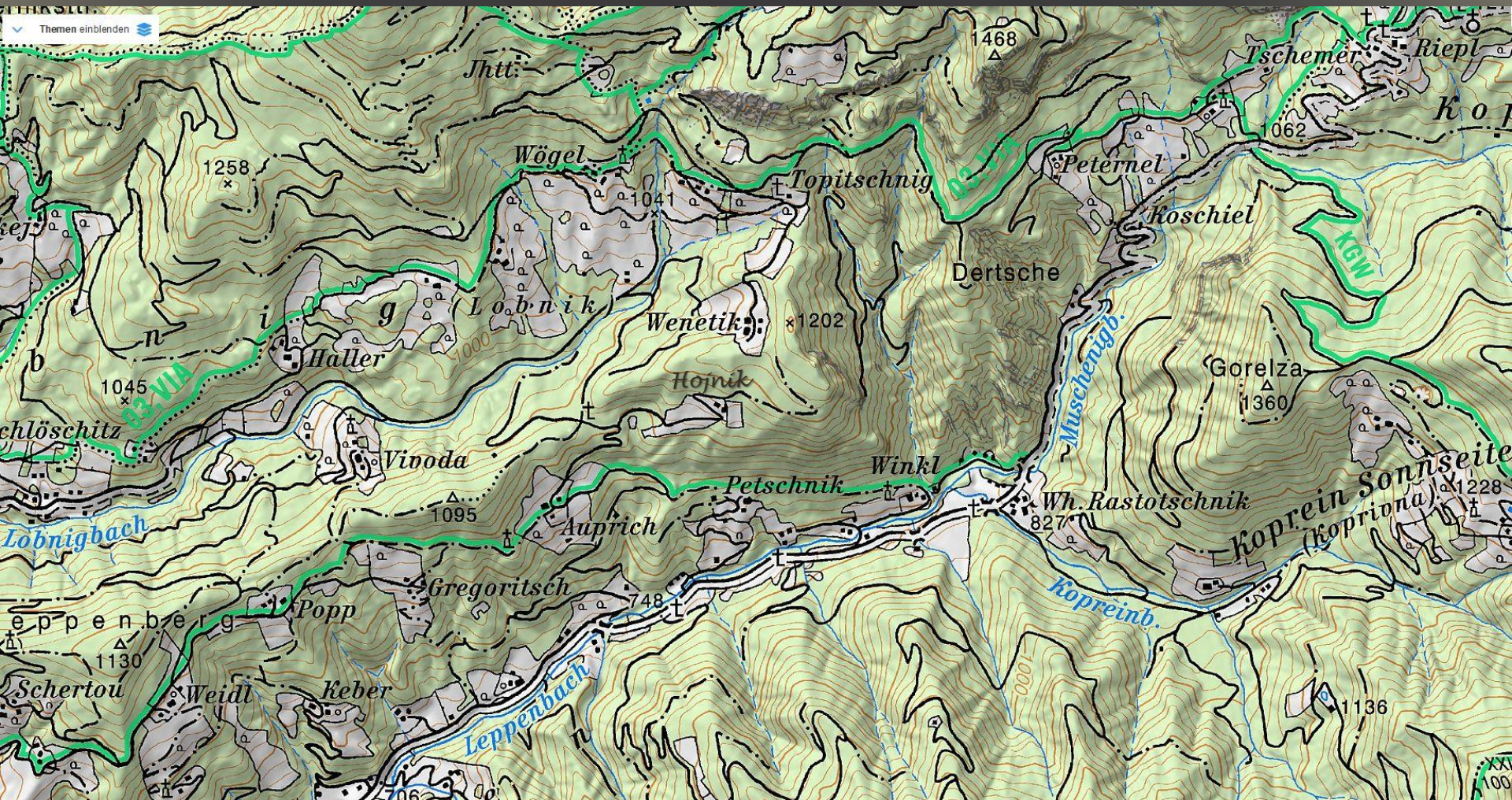
*Novi pogledi na
dediščino in identiteto
znotraj in onkraj nacionalnega*

*Hodinar Južna Koroška
8. september 2020*

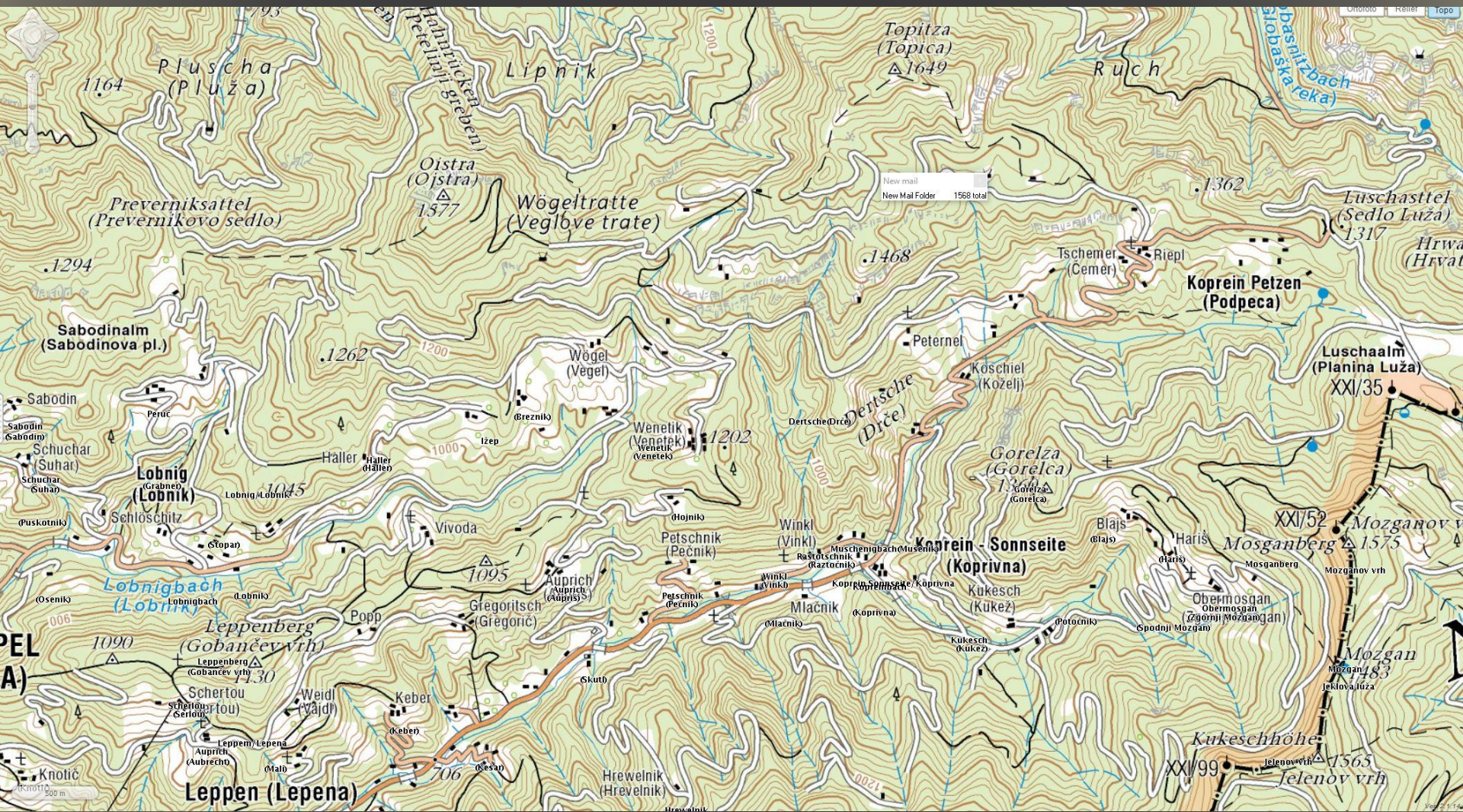
Maja Topole

tri grape, ki se stekajo v dolino Bele

Samotne kmetije Lepene, Lobnika in Podpece, vključene v kulturno-zgodovinska pot

Lepena in Lobnik - Imena domačij

Volksschule
Ljudska šola

- 1955-2011 - *Ljudska šola Lepena*
- od 2012 *kulturno središče*

Društvo Lepenska šola, dom posvečen kulturi, umetnosti, literaturi, športu

Skribnik Willi Ošina

- predsednik slovenskega prosvetnega društva Zarja in
- občinski odbornik kapelske Enotne liste

predhodnice Ljudske šole:

- 1885 - v gostilni Mlačnik
- 1924 - v eni od kmečkih hiš
- 1934 - 1942, 1945 - 1955 šola + kapela pri kmetu Kuriš

Volksschule Ljudska šola

z Zdravkom Haderlapom in Willijem Ošino

Valentin Polanšek

Polanšek, Valentin, 1938
Ljubljana, Slovenien
1961-1962: Studium an der
Universität Wien
1963-1964: Studium an der
Universität Wien
1965-1966: Studium an der
Universität Wien
1967-1968: Studium an der
Universität Wien
1969-1970: Studium an der
Universität Wien
1971-1972: Studium an der
Universität Wien
1973-1974: Studium an der
Universität Wien
1975-1976: Studium an der
Universität Wien
1977-1978: Studium an der
Universität Wien
1979-1980: Studium an der
Universität Wien
1981-1982: Studium an der
Universität Wien
1983-1984: Studium an der
Universität Wien
1985-1986: Studium an der
Universität Wien
1987-1988: Studium an der
Universität Wien
1989-1990: Studium an der
Universität Wien
1991-1992: Studium an der
Universität Wien
1993-1994: Studium an der
Universität Wien
1995-1996: Studium an der
Universität Wien
1997-1998: Studium an der
Universität Wien
1999-2000: Studium an der
Universität Wien
2001-2002: Studium an der
Universität Wien
2003-2004: Studium an der
Universität Wien
2005-2006: Studium an der
Universität Wien
2007-2008: Studium an der
Universität Wien
2009-2010: Studium an der
Universität Wien
2011-2012: Studium an der
Universität Wien
2013-2014: Studium an der
Universität Wien
2015-2016: Studium an der
Universität Wien
2017-2018: Studium an der
Universität Wien
2019-2020: Studium an der
Universität Wien
2021-2022: Studium an der
Universität Wien
2023-2024: Studium an der
Universität Wien
2025-2026: Studium an der
Universität Wien
2027-2028: Studium an der
Universität Wien
2029-2030: Studium an der
Universität Wien

Seine Werke sind in
den USA, Kanada, England,
Japan, Australien,
in Europa und
in der Dritten Welt
verbreitet. Er wurde
für seine Beiträge
zum Verständnis
der menschlichen
Existenz
mit dem
PEN-Preis
ausgezeichnet.

Florian Lipuš

Lipuš, Florian, 1958
Ljubljana, Slovenien
1981-1984: Studium an der
Universität Wien
1985-1988: Studium an der
Universität Wien
1989-1992: Studium an der
Universität Wien
1993-1996: Studium an der
Universität Wien
1997-2000: Studium an der
Universität Wien
2001-2004: Studium an der
Universität Wien
2005-2008: Studium an der
Universität Wien
2009-2012: Studium an der
Universität Wien
2013-2016: Studium an der
Universität Wien
2017-2020: Studium an der
Universität Wien
2021-2024: Studium an der
Universität Wien
2025-2028: Studium an der
Universität Wien
2029-2032: Studium an der
Universität Wien
2033-2036: Studium an der
Universität Wien
2037-2040: Studium an der
Universität Wien
2041-2044: Studium an der
Universität Wien
2045-2048: Studium an der
Universität Wien
2049-2052: Studium an der
Universität Wien
2053-2056: Studium an der
Universität Wien
2057-2060: Studium an der
Universität Wien
2061-2064: Studium an der
Universität Wien
2065-2068: Studium an der
Universität Wien
2069-2072: Studium an der
Universität Wien
2073-2076: Studium an der
Universität Wien
2077-2080: Studium an der
Universität Wien
2081-2084: Studium an der
Universität Wien
2085-2088: Studium an der
Universität Wien
2089-2092: Studium an der
Universität Wien
2093-2096: Studium an der
Universität Wien
2097-2100: Studium an der
Universität Wien

MARKO
LIPUŠ
BABIC

Zaslužni domačini, koroški literati slovenskega rodu in njihovo delo

- Valentin Polanšek (roj. 1928, Hojnikova domačija, † 1985 Dunaj)
- Florjan Lipuš (roj. 1937, Benetkova domačija v Lobniku, učil in stanoval v lepenski šoli)
- hči Cvetka Lipuš (roj. 1966, odrasčala v lepenski šoli)
- Maja Haderlap (roj. 1961, Vinklova domačija)

Maja Haderlap

Engel des Vergessens/Angel pozabe

*Začetek Lepenske kulturno-zgodovinske poti
z Zdravkom Haderlapom in Willijem Ošino*

*Vinklova domačija - preužitkarska hiša in hlev,
pogled proti povirju Lepenskega potoka*

*Vinklova domačija
nova hiša (1966) na starih temeljih (1734)*

kulturno-izobraževalni center
Vinklova domačija
Lepena 19
A-9135 Bad Eisenkappel / Železna Kapla

a-zone@aon.at
www.haderlap.at

*Lepena 19 -
gospodarsko poslopje*

Nad Vinklovo domačijo

Winkl

Pečnikova domačija,

*pod njo Kuharjeva
(nekdanj Pečnikova)
Kažja*

Pod Hojnikovo kajžo

*Cvetiči vrt na mestu
nekdanje Hojnikove/kajže*

Proti Hojnikovi domačiji

Dolina Lepene izpod Hojnikove domačije

*Domačija Avprich
(Blajs)*

tektonsko okno

DNE 18.11.1944 JE SS-POLICIJA ZVERINSKO
POBILA IN SEŽGALA HOJNIKOVE.

89-letnega deda Florijana Polanška
59-letnega gospodarja Johana Polanška
46-letno gospodinjico Angelo Polanšek
19-letna hčerka Marija je bila usmrčena v taborišču
Ravensbrück
20-letni sin Jože je padel ob koncu vojne kot partizan.

Am 18.1.1944 wurden Angela und Johann Polansek
(vgl. Hojnik) und dessen Vater Florian von der SS-Polizei
grausam ermordet und verbrannt.
Die Tochter Maria kam im KZ Ravensbrück ums Leben,
der Sohn Josef fiel in den letzten Kriegstagen als Partisan.

SLAVA ŽRTVAM

Zveza koroških partizanov

*Hojnikova domačija
(Valentin Polanšek)*

Nasad sliv pod Hojnikovo domačijo

Hojníkova domáča

*Marijadvorsko govedo,
slovenska tradicionalna, skoraj izumrła pasma*

*Benetkova domačija
(Florjan Lipuš)*

*Lobnik, Benetkova domačija
(Florjan Lipuš)*

Samotne kmetije v povirju potoka Lobnik

Domačija Vивоđa

Domačija Stopan

Domačija Stopar

Торџник

Malica nad Topičnikom

Nad Topičníkom

Pod šlapom Kobila

slap Kobila

Pogled izpod Topice (1649 m) proti domačiji Čemer (Podpeca, 1230 m), planini Luža (1250 m) in Peci (Bistriška špica, 2113 m, Kordeževa glava, 2126 m)

Domačija Peternel

Marijadvorsko govedo

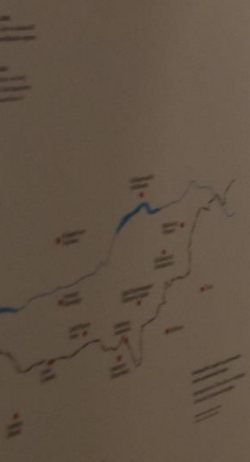
*Pogled izpod Topice (1649 m) proti Gorelci (1360 m),
Snežniku (1543 m) in Spitzbergu (1550 m)*

Peršmanova domačija

Muzej in spominski kraj Pri Peršmanu

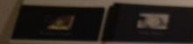

Textual information on the wall panel.

PARTIZANSKA OTROCI PARTISANENKIDCI

Textual information on the wall panel.

PARTIZANSKA BORBA IN OSVOBODILNA FRONTA PARTISANENKAMPF UND OSVOBODILNA FRONTA

Partizanska borba v prvi svetovni vojni...
Partizanska borba v drugi svetovni vojni...
Partizanska borba v tretji svetovni vojni...

Partizanska borba v četrty svetovni vojni...
Partizanska borba v peti svetovni vojni...
Partizanska borba v šestih svetovni vojni...

Leta 2012 prenovljen muzej Peršman

PREGANJANJE IN ODBOR

KRAJ BIVANJA POSTANE KRAJ ZLOČINA

Kratko pred koncem vojne je postala gorska kmetija družine Peršman prizorišče nacističnega vojnega zločina nad koroškimi slovenskimi civilnim prebivalstvom. Družina je podpirala protifašistično odporniško gibanje, ki je bilo ustanovljeno v Ljubljani in so ga od leta 1942 močno podpirali koroški Slovenci in Slovenke. 25. aprila 1945 se je po prijavi proti družini Sadovnik napotila kompanija esesovskega in policijskega regimenta 13 proti Peršmanovi domačiji. Med to akcijo ni bila izropana le domačija, temveč je bila postreljena tudi družina: štirje odrasli in sedem otrok – vsi so bili člani družin Sadovnik in Kogoj – je bilo umorjenih. Trije otroci so pokol preživel. Proti krivcem avstrijsko sodstvo nikoli ni vložilo obtožbe.

SPOMINSKI KRAJ JE KRAJ UČENJA

Po koncu vojne se je umor družine Sadovnik vtisnil v spomin koroških Slovencev kot simbol kolektivnih izkušenj trpljenja manjšine v času nacističnega režima. Leta 1965 so na stanovanjsko hišo pritrtili spominsko ploščo v spomin na tu storjeni zločin. V začetku 1980-ih let je Zveza koroških partizanov dala pobudo za ureditev majhnega muzeja in vnovično postavitev obnovljenega prvega partizanskega spomenika, ki je bil prvotno postavljen leta 1947 v Velikovu in bil leta 1953 razstreljen in uničen. Vse od tedaj se je Peršmanova domačija razvila ne samo v najpomembnejši spominski kraj koroških Slovencev z vsakoletno spominsko prireditvijo, temveč tudi v mednarodno opazen muzealni kraj učenja.

MUZEJ

Po prostorski razširitvi je bil Peršmanov dom leta 2012 dograjen v sodoben muzej novejšje zgodovine in vsebinsko na novo urejen. Nad 100 m² razstavne površine je namenjen težiščnim temam o preganjanju in odporu koroških Slovencev, še posebej upošteva pri Peršmanu živečo družino Sadovnik in nad njo storjeni zločin. Vsa razstava je dvojezična (slovenska in nemška). Slušne postaje, filmski prispevki in posamezni biografski primeri približujejo obiskovalcu zgodovino regije in kraja ter omogočajo današnjemu času primerno muzejsko-pedagoško učenje sredi divje lepe koroške gorske pokrajine.

MUZEJ & SPOMINSKO OBELEŽJE PERŠMAN

Pod Peco 3/Koprein-Petzen 3
A-9135 Železna Kapla/Bad Eisenkappel

Muzej je odprt
od začetka maja do konca oktobra,
petek, sobota, nedelja in prazniki, 10–17

Prijava & informacije v oddaljenem času
Tel.: +43 (0) 664/489 17 76
Tel.: +43 (0) 664/203 31 43
eMail: office@persman.at
homepage: www.persman.at

VERFOLGUNG UND

VOM WOHNNORT ZUM TATORT

Knapp vor Kriegsende wurde der Schauplatz eines der letzten national-kärntner-slowenischer Zivilbevölkerung unterstützte die in Ljubljana gegründete Bewegung, die ab 1942 seitens der erhielt. Am 25. April 1945 zog ein Zug dieses Einsatzes kam es nicht aufgrund einer Anzeige gegen die – allesamt Angehörige der Familie – drei Kinder überlebten das Massaker. Österreichische Justiz kam es nie.

VOM ERINNERUNGORT ZUM LERNORT

Seit Kriegsende hatte sich die Erinnerung an Kärntner SlowenInnen als Symbol der Minderheit während des NS-Regimes erhalten. Seit 1980 hat die Gemeinde eine Gedenktafel in Erinnerung angebracht. Zu Beginn der 1980er Jahre wurden die Einrichtungsgegenstände der restaurierten Wiederaufstellung des restaurierten Gebäudes ursprünglich 1947 in Völkern zerstört worden war. Seither hat sich der wichtigste Erinnerungsort der Kärntner Gedenkfeiern entwickelt, sondern musealen Lernort.

DAS MUSEUM

Nach einer räumlichen Erweiterung moderner, zeitgeschichtlichen Museen. Über 100 m² Ausstellungsfläche von der Verfolgung und Widerstand der Kärntner SlowenInnen (slovenisch und deutsch). Hörstationen, Filme berücksichtigen der am Peršman Ermordung. Die gesamte Ausstellung bringen regionale und lokale Geschichte der rauen Schönheit der Kärntner museumspädagogische Vermittlung.

MUSEUM UND GEDENKSTÄTTE PECA

Koprein-Petzen 3/ Pod Peco 3
A-9135 Bad Eisenkappel/Železna

Öffnungszeiten
Anfang Mai bis Ende Oktober,
Freitag, Samstag, Sonntag und Feiertage

Anmeldung & Information außerhalb
Tel.: +43 (0) 664/489 17 76
Tel.: +43 (0) 664/203 31 43
eMail: office@persman.at
homepage: www.persman.at

Peršmanova domačija - spominska obeležja članom družine Sadovnik, katerih pokol 25. 4. 1945 je postal simbol kolektivnih izkušenj trpljenja manjšine pod nacističnim režimom

Peršman (1100 n

**REGIONALNA ZGODOVINA NADREGIONALNEGA POMENA / REGIONALE GESCHICHTE VON ÜBERREGIONALER BEDEUTUNG
REGIONAL HISTORY OF SUPRA-REGIONAL IMPORTANCE / STORIA REGIONALE D'INTERESSE INTERNAZIONALE**

PREGANJANJE IN ODBOR

KRAJ BIVANJA POSTANE KRAJ ZLOČINA

Kratko pred koncem vojne je postala gorska kmetija družine Peršman prizorišče nacističnega vojnega zločina nad koroškim slovenskim civilnim prebivalstvom. Družina je podpirala protifašistično odporiško gibanje, ki je bilo ustanovljeno v Ljubljani in so ga od leta 1942 močno podpirali koroški Slovenci in Slovenke. 25. aprila 1945 se je po prijavi proti družini Sadovnik napotila kompanija esesovskega in policijskega regimenta 13 proti Peršmanovi domačiji. Med to akcijo ni bila izropana le domačija, temveč je bila postreljena

VERFOLGUNG UND WIDERSTAND

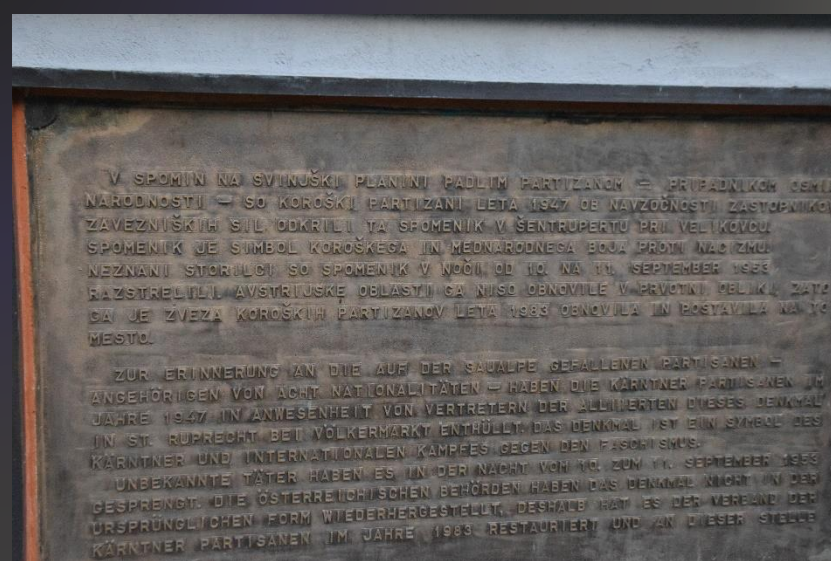
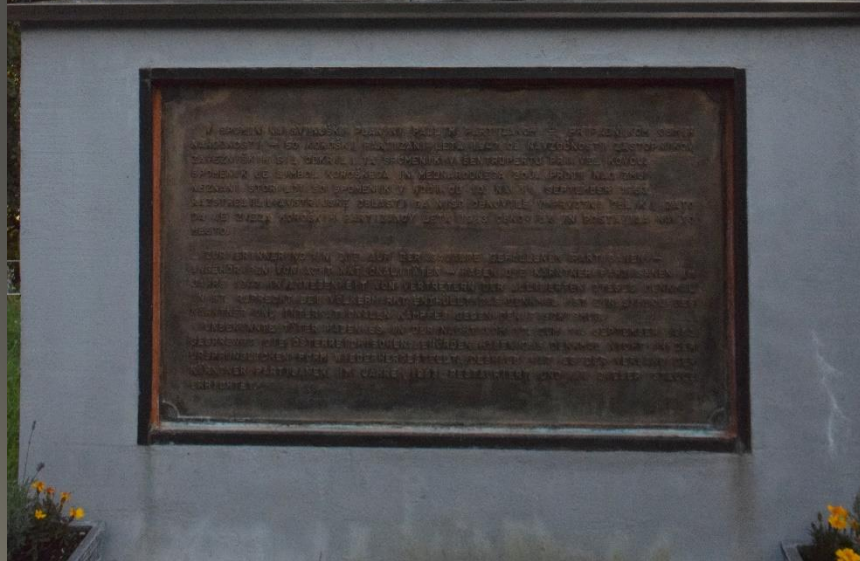
VOM WOHNORT ZUM TATORT

Knapp vor Kriegsende wurde der Bergbauernhof der Familie Sadovnik zum Schauplatz eines der letzten nationalsozialistischen Kriegsverbrechen, die an kärntner-slowenischer Zivilbevölkerung verübt wurden. Die Familie unterstützte die in Ljubljana gegründete antifaschistische Widerstandsbewegung, die ab 1942 seitens der Kärntner SlowenInnen starken Zulauf erhielt. Am 25. April 1945 zog eine Kompanie des SS- und Polizeiregiments 13 aufgrund einer Anzeige gegen die Familie Sadovnik zum Peršmanhof. Im

PERSECUTION AND RESISTANCE

A HOME TURNS INTO A CRIME SCENE

Shortly before the end of the war, the mountain farm of the Peršman family became the scene of one of the last Nazi crimes against the Slovenian civilian population. The family supported the anti-fascist resistance movement that had been established in Ljubljana and which was popular among the Carinthian Slovenians. On April 25, 1945, a company of the SS and Police Regiment 13, sent against the Sadovnik family because the Sadovnik family had

Iz Velikovca preseljen spomenik partizanom, padlim na Svinjski planini, je postal osrednji spomenik narodnoosvobodilnega boja koroških Slovencev proti nacizmu na avstrijskem Koroškem

Leta 2017 in 2018 so bili tukajšnji gozdovi moč no prizadeti zaradi vetrolomov, s čimer je marsikatera kmetija izgubila poglavitni vir dohodka.

Grapa

*Ena dolina -
dve etnični skupini -
ena zgodovina*

Film

*Birgit-Sabine Sommer
Langbein & Partner
2015*

*Der Graben - Grapa
Ein Tal - Zwei Volksgruppen - eine Geschichte
Ein Film von Birgit-Sabine Sommer
Langbein & Partner 2015*